

КОНЦЕПЦІЯ КОМПЛАЄНС-КОНТРОЛЮ У ДІЯЛЬНОСТІ КООПЕРАТИВНОГО БАНКУ

І. В. КОЛЯДА, асп. кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і аудиту
*Харківський національний університет міського господарства
імені О. М. Бекетова, м. Харків*

В умовах економічної кризи гостро стає питання пошуку нових підходів щодо управління ризиками в банках. Прояви ризиків на рівні кооперативного банку, що сприймаються як кредитні, операційні, правові, за своєю суттю є проявами ризиків більш високого рівня.

Системи внутрішнього контролю, які діють сьогодні виявляються нездатними формувати повноцінне уявлення про масштаби ризиків та запобігати або припиняти їх. І тому, сформована система ризиків потребує суттєвої модернізації, в тому числі за допомогою гармонійного втілення в систему забезпечення безпеки банківських установ ефективного комплаєнс-контролю.

Поняття «контроль» закріплено в ст. 1 Лімської декларації керівних принципів контролю [1], в якій він визначається як невід’ємна частина системи регулювання, ціллю якої є виявлення відхилень від прийнятих стандартів та порушення принципів, законності, ефективності і економії витрачання матеріальних ресурсів на більш ранній стадії, для того щоб мати можливість прийняти корегуючі міри, а в окремих випадках притягнути до відповідальності, отримати компенсацію за заподіяну шкоду або провести заходи по запобіганню або скороченню таких порушень у майбутньому.

Комплаєнс (від англ.*compliance* – згода, відповідність; походить від дієслова *to comply* – виконувати) – буквально означає дія у відповідності з вказівкою. «Комплаєнс» уявляє собою відповідність будь-яким внутрішнім або зовнішнім вимогам або нормам [2].

В Методичних рекомендаціях щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України, затверджених Постановою Правління НБУ від 28.03.2007 року № 98 закріплено що, дотримання внутрішніх процедур (комплаєнс) – необхідність знати, розуміти та дотримуватися всіх вимог законодавства України, нормативів, положень і правил, внутрішніх політик, стандартів та кодексів з питань діяльності банку [3].

Положення про організацію внутрішнього контролю в банках України, затверджене Постановою Правління Національного банку України № 867 від 29.12.2014 року закріплено термін «комплаєнс» як – дотримання банком законодавчих актів, ринкових стандартів, а також стандартів та внутрішніх документів банку, у тому числі процедур [4] .

У рекомендаціях Базельського комітету з питань банківського нагляду при Банку з міжнародних розрахунків термін «комплаєнс-контроль» закріплено як самостійна діяльність, що здійснюється в комерційних банках, щодо визначення, оцінки, консультування, відстеження та повідомлення про комплаєнс-ризик банку [5].

У науковій літературі все більш популярним стають різноманітні спроби комбінувати та конвертувати підходи до комплаєнсу. Ці спроби здійснюються у соціологічному, політологічному, юридичному та економічному вимірі.

Осмислюючи категорію «комплаєнс», науковці донині не змогли запропонувати уніфіковане тлумачення її сутності.

Комплаєнс формує фундамент контролю будь-якої організації, що завжди функціонує за тими чи іншими правилами. В цьому сенсі він розглядається як обов'язкова складова системи управління, однією з важливих частин якої є система внутрішнього контролю [6].

На нашу думку, комплаєнс-контроль – це різновид внутрішнього контролю тобто свого роду процес, тобто сукупність заходів та засобів, направлених на виявлення проблемних ситуацій та моніторинг діяльності банківської установи.

Сутність комплаєнс-контролю розкривається в його основних функціях. Так, аналітична функція передбачає проведення аналітичних системних процедур щодо виявлення потенційних комплаєнс-ризиків. Інформаційна функція передбачає збір та обробку інформації економічного та фінансового спрямування, що характеризує стан активів та обов'язків банківської установи за визначений період часу. Попереджувальна - передбачає проведення попереджувальних заходів з метою недопущення неправомірних дій зі сторони персоналу банку так і зі сторони клієнтів. І функція забезпечення ефективного управління ризиками проявляється у виявленні, оцінці ризиків, визначенні прийнятного рівня ризиків та нейтралізації ризиків.

Розглядаючи сутність комплаєнс-контролю, вважаємо доцільним розглянути його основні принципи.

Рекомендації Базельського комітету з питань банківського нагляду закріплюють такі принципи: відповідальності спостережного органу банку; відповідальності виконавчого органу банку; незалежності; наявності ресурсів для ефективного виконання комплаєнс-функції; сприяння виконавчим органам банку щодо ефективного управління комплаєнс-ризиками; взаємодія з внутрішнім аудитом; міжнародного співробітництва, аутсорсингу [5].

Організація системи внутрішнього контролю має відповідати таким принципам: дієвість та ефективність; розподіл обов'язків; усебічність; своєчасність; незалежність; конфіденційність [4].

Таким чином, поняття комплаєнс-контроль має бути розширене і адаптоване з урахуванням специфіки та місця його проведення. А перелік основних принципів комплаєнс-контролю має бути доповнений принципами повноти, систематичності, системності.

Література

1. Лімська декларація керівних принципів контролю від 01.01.1977: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/604_001 (дата звернення : 02.12.1016).
2. Комплаєнс // Википедія свободная энциклопедия: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%BF%D0%BB%D0%B0%D0%B5%D0%BD%D1%81> (дата звернення 03.12.2016).
3. Методичні рекомендації щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України: Постанова Правління НБУ від 28.03.2007 № 98: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/v0098500-07> (дата звернення : 02.12.1016).
4. Про затвердження Положення про організацію внутрішнього контролю в банках України: Постанова Правління Національного банку України № 867 від 29.12.2014 року : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0867500-14/page?text=%EA%EE%EC%EF%EB%E0%BA%ED%F1> (дата звернення 03.12.2016).
5. Basel Committee on Banking Supervision Consultative Document The compliance function in banks // <http://www.bis.org/publ/bcbs103.htm> (дата звернення : 12.12.1016).